

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 1/2018-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 24. januára 2018 predbežne prerokoval návrh Krajského súdu v Prešove, zastúpeného predsedníčkou senátu JUDr. Antóniou Kandravou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 711 ods. 6 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov s čl. 20 ods. 1, čl. 21 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 13 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a s čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Návrh Krajského súdu v Prešove o d m i e t a ako podaný zjavne neoprávnenou osobou.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 27. septembra 2017 doručený návrh Krajského súdu v Prešove (ďalej aj „krajský súd“ alebo „navrhovateľ“), zastúpeného predsedníčkou senátu JUDr. Antóniou Kandravou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 711 ods. 6 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení

neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) s čl. 20 ods. 1, čl. 21 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy, s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a s čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“).

2. Krajský súd v odôvodnení svojho návrhu rekapituluje skutkové okolnosti predchádzajúce začatiu konania vedeného na základe žaloby [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobkyňa“), na Okresnom súde Poprad (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 9 C 84/2010, ktorého predmetom je vypratanie bytu. Okresný súd rozsudkom č. k. 9 C 84/2010-181 zo 7. novembra 2012 uložil žalovaným v 1. až 3. rade ([REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]) povinnosť vypratať byt a náhradu trov účastníkom nepriznal. Proti uvedenému rozsudku podala odvolanie žalobkyňa i žalovaná v 1. rade.

3. Krajský súd uznesením č. k. 21 Co 188/2013-304 zo 16. mája 2017 (právoplatné 14. júna 2017) predmetné konanie prerušil „do rozhodnutia Ústavného súdu... o návrhu Krajského súdu v Prešove na začatie konania o súlade ustanovení všeobecne záväzného právneho ustanovenia Občianskeho zákonníka v prepadnej 3-mesačnej lehote na podanie žaloby o neplatnosť výpovede z nájmu bytu“.

4. Zo sumáru skutkového stavu veci obsiahnutého v odôvodnení návrhu krajského súdu vyplýva, že pôvodný prenajímateľ (Okresné stavebné bytové družstvo v Poprade) výpoveďou z 13. mája 2002 vypovedal žalovanej v 1. rade a jej manželovi nájom družstevného bytu, a to z dôvodu dlhu na nájomnom a úhradách za plnenia poskytované s užívaním bytu v sume 15 639,93 Sk.

5. Po doručení výpovede žalovaná v 1. rade a jej manžel dosiahli s prenajímateľom dohodu o splácaní „a nedoplatok podľa tvrdenia žalovanej 1. aj vyrovnali. Prenajímateľ sa domáhal vypratania bytu. Súdne konanie, ktoré sa viedlo na Okresnom súde Poprad bolo zastavené z dôvodu späťvzatia návrhu v celom rozsahu. Žalobca odôvodnil späťvzatie žaloby mimosúdny vyriešením, ktorým bolo uzavretie dohody o uznaní a splácaní dlhu

zo dňa 21.07.2003... Manžel žalobkyne (správne žalovanej, pozn.) zomrel 18.07.2004. V dedičskom konaní... bol potvrdený členský podiel v Okresnom stavebnom bytovom družstve Poprad a pripadol každému z dedičov v podiele 1/6.“.

6. Krajský súd ďalej rekapituluje, že „podľa tvrdení žalovanej v 1. rade ju v roku 2008 navštívila neznáma osoba, ktorá tvrdila, že odkúpila od Okresného stavebného bytového družstva Poprad pohľadávku, ktorú malo mať družstvo voči žalovanej 1.

... Žalovaní podali dňa 8. 08. 2008 na Okresnom súde Poprad návrh na určenie, že majú právo bývať a užívať predmetný byt a to do času, kým im nebude poskytnutá primeraná bytová náhrada. Zároveň navrhli, aby bytové družstvo im bolo povinné zabezpečiť primeranú bytovú náhradu, a to náhradný byt s menšou podlahovou plochou. Konanie sa viedlo na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 11C/171/2008. Neskôr v tomto konaní sa žalobcovia domáhali určenia, že výpoveď z nájmu trojizbového družstevného bytu je neúčinná a nájomný vzťah trvá, zároveň určenia, že zmluva o prevode vlastníctva bytu uzavretá medzi Okresným stavebným bytovým družstvom Poprad a kupujúcou je neplatná. Prvostupňový súd zamietol návrh žalobcov rozsudkom zo dňa 31. marca 2011. Krajský súd v Prešove ako odvolací súd napadnutý rozsudok potvrdil (rozsudok č. k. 1Co/77/2001-301 zo dňa 12. 10. 2011). Podľa odôvodnenia odvolacieho súdu v uvedenom konaní výpoveď z nájmu bytu pre nezaplatenie nájomného bola doručená nájomcom 16. 05. 2002. Výpovedná lehota uplynula 31. 08. 2002. Neplatnosť výpovede nebola uplatnená na súde podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka v trojmesačnej prekluzívnej lehote (8.8.2008). Z tohto dôvodu považoval súd výpoveď za platnú a žalovaní nie sú oprávnení domáhať sa určenia práva bývania.“.

7. Krajský súd tiež informuje, že „Okresné stavebné bytové družstvo Poprad uzavrelo so žalobkyňou zmluvu o prevode vlastníctva družstevného bytu dňa 03. 07. 2008. Vklad bol povolený 31. 07. 2008. Prvostupňový súd v konaní 11C/171/2008 nariadil predbežné opatrenie uznesením zo dňa 13. 08. 2008, aby odporca bytové družstvo nenakladalo s členstvom a členským podielom k predmetnému bytu, zdržalo sa prevodu vlastníckeho práva k bytu a zdržalo sa uzatvárania nájomných zmlúv. Efektívne účinky predbežného opatrenia však nenastali, pretože bolo nariadené až po uzavretí zmluvy.“.

8. Rekapitulácia podstatných skutkových okolností prípadu potom v odôvodnení uznesenia krajského súdu plynule prechádza do jeho vlastných hodnotení konštatovaním, podľa ktorého *„konanie o neplatnosť výpovede je právoplatne skončené v neprospech žalovanej, a to práve z dôvodu uplynutia problematickej prepadnej doby na podanie žaloby na súd. Odvolací súd eviduje pribúdajúce prípady, v ktorých sa nájomcovia po obdržaní výpovede sústredili na rokovania s prenajímateľom, dosiahli dohody o splácaní, konali dobromyseľne, že sa problém rokovaniami o splácaní vyrieši, prípadne dokonca dlh aj vyplatili a medzitým im uplynula prekluzívna doba na uplatnenie neplatnosti výpovede z nájmu bytu, v ktorom konaní by sa riešila otázka primeranosti výpovede... Stratou nájomného vzťahu prichádzajú nájomcovia aj o právo na prednostné odkúpenie bytu.*

... Dôsledky sú pritom drastické, pretože kým nájomca rokuje v dobrej viere o splácaní, plynie mu lehota na uplatnenie neplatnosti výpovede z nájmu bytu a nasledujú žaloby o vypratanie bytu z dôvodu zániku právneho dôvodu na užívanie bytu. Pritom ide o osobitne chránený nájomný vzťah a citlivú otázku obydlia občana. Zdá sa veľmi neprimerané, že v konaní o vypratanie už niet možnosti na posúdenie platnosti výpovede, pričom sú to vzťahy, pri ktorých existuje prima facie nadvláda prenajímateľa nad slabším nájomcom. Je zarážajúce, že práve v takýchto právnych vzťahoch (chránený nájom) súd v konaní o vypratanie už nemôže skúmať platnosť najdôležitejšieho právneho úkonu a to výpovede z nájmu. Pritom v podstatne vyrovnanějších nájomných vzťahoch zákonodarca nevytvoril prekážku súdu v konaní o vypratanie predmetu nájmu skúmať platnosť výpovede (porov. nájom ornej pôdy, nájom nebytových priestorov, nájom medzi podnikateľmi a pod.). Zdá sa veľmi neprimerané, že práve pri chránenom nájme má súdne konanie vyvolať nie prenajímateľ, ale nájomca a navyiac v prepadnej dobe. Ak nájomca súdne konanie nevyvolal, tak v konaní o vypratanie už nie sú podmienky na vykonanie súdnej kontroly platnosti výpovede z nájmu bytu ani z dôvodov absolútnej neplatnosti.“.

9. Následne krajský súd prináša stručný historický prehľad vývoja právnej úpravy kritickej otázky na teritóriu dnešnej Slovenskej republiky, poukazuje na účinnú právnu úpravu výpovede z nájmu iných vecí, než sú byty, a napokon predkladá i komparatívnu reflexiu založenú na zahraničných právnych reguláciách.

10. Napadnuté ustanovenie sa podľa názoru krajského súdu nedovoleným spôsobom dotýka princípu právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy), keďže „predmetná vec, v ktorej nájomcovia dôverovali mimosúdnej dohode o splácaní dlhu nie je ojedinelá. Nič iné ani nájomca v podstate s administratívnym zamestnancom prenajímateľa ani nevyrokuje. Splácanie dlhu je takmer pravidlom v rokovaní medzi prenajímateľom a nájomcom. Ak medzitým plynie prepadná doba a prenajímateľ nemá ani len upozorňovaciu povinnosť voči nájomcom, tak takto okýptené ustanovenie zákona o prepadnej dobe sa odvolaciu súdu javí ako zjavne poškodzujúce a z hľadiska čl. 1 ústavy ako neúplné. Nelogicky vyznievajú najmä prípady, ak sa po daní výpovede dlh úplne vyrovná a ide o chránenú osobu. Aj v takýchto prípadoch napadnuté ustanovenie vyžaduje pre udržanie obydlia súdny spor o neplatnosť výpovede... Absolútna absencia relevantného námietkového procesu, absencia akejkoľvek povinnosti upozorniť na možnosť namietať výpoveď pred súdom a absencia upozornenia na vážnosť dôsledkov plynutia výpovednej doby opodstatňujú záver, že napadnuté ustanovenie predstavuje neústavný stav neúplnej a nedôslednej regulácie chráneného nájmu v štádiu jeho zániku.“.

11. Rozpor kritizovanej právnej normy so základným právom na súdnu ochranu v jeho viacerých podobách (čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy) i s právom na spravodlivé súdne konanie vidí krajský súd v tom, že „neúplná právna úprava má prakticky ten dopad, že nedochádza k poskytnutiu spravodlivosti s rešpektovaním princípu rovnosti. Kým prenajímateľ má možnosť z časového hľadiska v akomkoľvek súdnom konaní presadzovať, aby sa ex offio prihliadalo na prvky absolútnej neplatnosti, nájomca takúto možnosť má časovo limitovanú. Zdôrazňujeme, že ide paradoxne o chránený nájom a chráneným subjektom je nájomca. Súdna ochrana nájomcu je nerovno obmedzená prepadnou dobou zakotvenou v napadnutom ustanovení.“.

12. Nesúladi § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka s požiadavkou nedotknuteľnosti obydlia (čl. 21 ods. 1 ústavy, čl. 8 ods. 1 dohovoru) navrhovateľ odôvodňuje názorom, podľa ktorého „zrušením inštitútu privolenia súdu k výpovedi z nájmu zanikla akákoľvek preventívna kontrola proporcionality právneho úkonu, ktorý nemožno nijako preskúmať ani cez imperatív dobrých mravov, pretože takúto možnosť blokuje napadnuté ustanovenie. Pre žalovanú a jej deti vypratanie znamená stratu obydlia po takmer štvrtstoročí obývania

bytu. Objektívne právo v demokratickej spoločnosti by malo primeraným spôsobom vyvažovať záujmy účastníkov občianskoprávných vzťahov. Napadnuté ustanovenie tak ako potvrdzuje aplikačná prax je skôr mechanizmom vypratávania občanov z ich obydlií bez posúdenia nezávislým tribunálom a uskutočňuje sa to voči slabším subjektom práva.“.

13. Základné právo vlastniť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy) a právo na pokojné užívanie majetku (čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu) sú podľa krajského súdu neústavne dotknuté, pretože „nemal by byť vlastník nadmerne zvýhodňovaný oproti vlastníkom v obdobných právnych situáciách. Žiadny prenajímateľ, vlastník, nie je tak zvýhodnený ako prenajímateľ pri nájme bytu, keď nemusí vôbec vyvolať súdne konanie, aby presadil svoje vlastnícke právo... Vystávajú aj otázky nad sociálnou základňou garantovanou Ústavou SR (čl. 55 ods. 1). Nemožno prehliadnúť ani práva žalovanej 1. Ako nájomkyne na odkúpenie bytu podľa zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov.“.

14. Krajský súd navrhuje, aby ústavný súd po prijatí jeho návrhu na ďalšie konanie vo veci samej nálehom takto rozhodol:

„Ustanovenie § 711 ods. 6 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka nie je v súlade s článkami 20 ods. 1, čl. 21 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2, 3 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 13 ods. 3, 4 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1, 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

II.

15. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou...

16. Podľa § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily... môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

17. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

18. Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a dospel k záveru, že návrh krajského súdu je potrebné odmietnuť.

19. Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

20. Podľa § 162 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku súd konanie preruší, ak pred rozhodnutím vo veci dospel k záveru, že sú splnené podmienky na konanie o súlade právnych predpisov; v tom prípade podá ústavnému súdu návrh na začatie konania.

21. Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

22. Abstraktne normovanú požiadavku súvislosti s jeho rozhodovacou činnosťou [čl. 144 ods. 2 ústavy a § 18 ods. 1 písm. d) Civilného sporového poriadku] ako podmienku pre vznik aktívnej legitímácie všeobecného súdu na podanie návrhu podľa čl. 125 ods. 1 ústavy už ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre bližšie interpretoval.

23. Legitimácia všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom predpokladá spojitosť konania pred všeobecným súdom vyjadrenú tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu. V tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upravenom postupe je potrebné podľa úsudku všeobecného súdu vyložiť a použiť všeobecne záväzný právny predpis, ktorého vyslovenie nesúladu s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, všeobecný súd mieni uplatniť v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom. Rozhodovacia činnosť všeobecného súdu podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde chápe preto ústavný súd ako postup, v ktorom po začatí konania všeobecný súd smeruje k rozhodnutiu vo veci samej, t. j. k výroku o tom, čo je požadované v návrhu na začatie konania (v žalobe) a v jeho odôvodnení. Interpretácia a aplikácia ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorého vyslovenie nesúladu všeobecný súd uplatňuje v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, musí zároveň v tomto postupe vytvárať právny základ pre jeho rozhodnutie v danej veci (napr. PL. ÚS 28/05, PL. ÚS 27/06).

24. Všeobecný súd je oprávnený napadnúť len také ustanovenie zákona, ktorého použitie (teda nutnosť subsumpcie zisteného skutkového stavu pod právnu normu vyjadrenú v danom ustanovení) možno v konaní pred všeobecným súdom rozumne očakávať (PL. ÚS 12/2012); predpokladom je teda tzv. prejudicialita napadnutej normy v konaní všeobecného súdu. Prejudicialita chýba, ak je zjavné, že aplikácia napadnutého ustanovenia v konaní všeobecného súdu neprichádza do úvahy, napríklad aj preto, že nie sú splnené procesné podmienky (porov. PL. ÚS 7/04). V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu, podľa ktorej sú to všeobecné súdy, ktoré sú primárne zodpovedné za výklad podústavného práva, je nepochybne v prvom rade úlohou všeobecného súdu, ktorý podáva ústavnému súdu svoj návrh, aby posúdil prejudicialitu napádaného ustanovenia a na účely konania pred ústavným súdom ju náležite odôvodnil. Ústavný súd si však vo svojej už citovanej judikatúre od počiatku vyhradzuje právo tieto závery všeobecného súdu pri predbežnom prerokovaní jeho návrhu preskúmať a samostatne posúdiť splnenie podmienok konania pred všeobecným súdom, ako aj prejudicialitu

(aplikovateľnosť) napadnutého ustanovenia vo veci, z ktorej návrh všeobecného súdu vzišiel (porov. napríklad PL. ÚS 12/2012, ods. 31 až 34, PL. ÚS 6/2014, PL. ÚS 15/2016).

25. Teda základným predpokladom na ochranu ústavnosti poskytovanej na návrh všeobecného súdu ústavným súdom v konaní podľa čl. 125 ústavy je zistenie, že podaniu návrhu na začatie konania na ústavnom súde predchádza konanie pred všeobecným súdom, v ktorom má materiálne dôjsť (podľa obsahu prítomného návrhu) k použitiu napadnutého ustanovenia zákona, t. j. k subsumpcii skutkového stavu pod napádanú právnu normu (m. m. PL. ÚS 7/04).

26. Podľa § 710 ods. 3 Občianskeho zákonníka ak bola daná písomná výpoveď, skončí sa nájom bytu uplynutím výpovednej lehoty. Výpovedná lehota je tri mesiace a začína plynúť prvým dňom mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bola nájomcovi doručená výpoveď.

27. Podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka neplatnosť výpovede môže nájomca uplatniť na súde do troch mesiacov odo dňa doručenia výpovede. Účinky výpovede nastanú až po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým sa zamietne návrh na určenie neplatnosti výpovede nájmu bytu.

28. Krajský súd koná (na základe odvolania strany procesu) vo veci žaloby o vypratanie bytu. Ide o špecifický druh reivindikačnej žaloby podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Subsumpčná aktivita konajúceho všeobecného súdu sa musí zamerať na právne vyhodnotenie nesporných alebo preukázaných skutkových okolností tak, aby bolo možné pojať jednoznačný záver o tom, či žalovaná strana zasahuje neoprávnene do vlastníckeho práva žalobcu. Jadrom sporu je tvrdenie žalobkyne, že žalovaní zasahujú neoprávnene do jej vlastníckeho práva k spornému bytu, keďže ho užívajú (obývajú) bez právneho dôvodu. Žalovaní poukazujú na svoj nájomný vzťah k právnenému predchodcovi žalobkyne, ktorého obsahom bolo ich právo užívať sporný byt. Jednou z čiastkových úloh krajského súdu je preto vyhodnotiť, či skutočne z právneho hľadiska k zániku pôvodne existujúceho nájomného vzťahu došlo. V konaní je pritom nesporné, že výpoveď vtedajšieho prenajímateľa z nájmu bytu z 13. mája 2002 bola riadne doručená

vtedajším nájomcom 16. mája 2002. V zmysle vtedy (i dnes) účinnej právnej úpravy (§ 710 ods. 3 Občianskeho zákonníka) preto 1. júna 2002 začala plynúť trojmesačná výpovedná lehota. Zabrániť jej márnemu uplynutiu (a tým dočasne aj hmotnoprávnemu dôsledku – zániku nájomného vzťahu) mohla žalovaná strana iba podaním žaloby o neplatnosť výpovede podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka. Pre krajský súd je preto podstatné skutkovo vyhodnotiť, či žaloba podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka bola podaná. Ani o tom však v konaní niet sporu – žalujúca i žalovaná strana sa zhodujú, že vtedajší nájomcovia výpoveď podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka v tam uvedenej lehote nepodali.

29. Hoci tu teda existoval nájomný vzťah medzi právnym predchodcom žalobkyne a žalovanými, v dôsledku výpovede zo strany právneho predchodcu žalobkyne tento právny vzťah ako hmotnoprávny titul užívania bytu zanikol. Pri posudzovaní zániku skúmaného nájomného vzťahu nepochybne zostáva subsumpcia rozhodujúcich skutkových okolností pod hypotézu právnej normy zakotvenej v § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka „v hre“.

30. Napriek tomu je ústavný súd toho názoru, že krajský súd nie je s ohľadom na podstatu ním súdeného sporu oprávnený obrátiť sa na ústavný súd s návrhom na začatie konania o súlade napadnutého ustanovenia s ústavou.

31. Ústavný súd sa stotožňuje s názorom krajského súdu, že „v *predmetnej právnej veci o vypratanie bytu je možné predbežne riešiť predbežnú otázku platnosti výpovede zo všetkých do úvahy prichádzajúcich dôvodov absolútnej neplatnosti. Jedinou prekážkou je však práve napadnutá norma, ktorá zakotvuje prepadnú dobu na vykonanie prieskumu platnosti výpovede.*“, súčasne však nesúhlasí s jeho nadväzujúcim právnym názorom, podľa ktorého „*ak by napadnutá norma stratila účinnosť, odpadla by prekážka pre výkon súdneho prieskumu platnosti výpovede nielen z hľadiska existencie skutočných dôvodov výpovede ale aj existencie dôvodov absolútnej neplatnosti, ktorej namietanie... sa nepremlčuje*“.

32. Krajský súd opomína, že právne účinky derogačného nálezu ústavného súdu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy sú orientované (v zásade) pro futuro (ex nunc). Prípadné spätné účinky takého nálezu musia mať (vzhľadom na ich konflikt s požiadavkou právnej istoty) explicitnú zákonnú oporu (§ 41b zákona o ústavnom súde).

33. Podľa právneho stavu účinného v auguste 2002 je nepochybné, že v okolnostiach veci prejednávanej krajským súdom došlo ústavne súladným spôsobom k zániku sporného nájomného vzťahu. Uplatnila sa v tom čase účinná právna úprava obsiahnutá v § 710 ods. 3 Občianskeho zákonníka (zánik nájomného vzťahu uplynutím výpovednej lehoty) a rovnako podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka zaniklo uplynutím 16. augusta 2002 subjektívne právo vtedajších nájomcov uplatniť na súde neplatnosť výpovede prenajímateľa, ako aj kompetencia všeobecného súdu skúmať kedykoľvek v budúcnosti platnosť výpovede. Podľa judikatúry všeobecných súdov totiž *„podstata právnej úpravy uvedenej v ustanovení § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka spočíva v tom, že ak nájomca, ktorému prenajímateľ dal výpoveď z nájmu bytu, chce zániku nájmu zabrániť, nemá inú možnosť, než v zákonom stanovenej trojmesačnej lehote odo dňa doručenia výpovede podať návrh na súd o neplatnosť výpovede, lebo v opačnom prípade právo nájomcu uplatniť tento nárok na súde zaniká a... ak túto možnosť nájomca nevyužije, v rámci iného konania súdy už nemôžu riešiť otázku platnosti výpovede z nájmu bytu ani ako otázku predbežnú“* (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2 Cdo 17/2005 z 24. októbra 2005, neskôr aj rozsudok najvyššieho súdu v konaní sp. zn. 5 Cdo 64/2012 z 30. júla 2012).

34. Oba právne dôsledky uvedené v predchádzajúcom odseku nepochybne nastali, pretože právne normy, z ktorých vychádzajú, tvorili v tom čase súčasť právneho poriadku, požívali prezumpciu ústavnosti. Prípadný derogačný nález ústavného súdu vychádzajúci z návrhu krajského súdu na popísaných právnych následkoch nič zmeniť nemôže, lebo je spôsobilý spochybníť ústavnosť napadnutej právnej úpravy, ale bez účinkov na prejednávanú vec krajského súdu. Práve preto by derogácia napadnutej právnej normy neobnovila oprávnenie krajského súdu skúmať platnosť spornej výpovede z nájmu bytu. Pripustiť krajským súdom uvažovaný právny dôsledok eventuálneho pozitívneho nálezu ústavného súdu by znamenalo priznať mu retroaktívne účinky, ktoré sú v právnom štáte

rešpektujúcom požiadavku právnej istoty javom vyžadujúcim náležitú oporu v písanom práve.

35. Otázka právnych účinkov derogačného nálezu ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov je zjavne otázkou riešenia konfliktu právnej istoty a stability právnych vzťahov na jednej strane a požiadavky na účinnom presadení ústavnosti na strane druhej.

36. Vyvažovanie oboch v kolízii stojacich princípov reguluje priamo zákon o ústavnom súde v § 41a a 41b. Prípadný dopad derogačného nálezu na už právne posúdené skutkové stavy sa koncentruje v § 41b, ktorý v odseku 1 rieši oblasť právoplatných rozhodnutí vydaných v trestnom konaní a v odseku 2 sa zameriava na iné (netrestné) právoplatné rozhodnutia. Realizačný dopad derogačného nálezu je preto výslovne regulovaný v prípadoch vyznačujúcich sa predchádzajúcim autoritatívnym posúdením skutkových stavov, ktoré nastali a boli uzavreté pred vyhlásením nálezu ústavného súdu. Pravidlá normované v § 41b zákona o ústavnom súde nemožno analogicky (teda bez explicitného právneho základu) aplikovať aj na skutkové situácie v minulosti uzavreté, ktoré tvorili základ pre vznik, zmenu alebo zánik subjektívnych práv, avšak neboli predmetom mocenského právneho posúdenia (rozhodovania).

37. Ústavný súd už judikoval, že z textu § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že prednostné pôsobenie princípu zachovania a ochrany ústavnosti pred princípom zachovania právnej istoty zákonodarca prostredníctvom neho síce na jednej strane umožnil, ale zároveň na strane druhej jeho pôsobenie obmedzil, a to len na nemožnosť (zákaz) nútene vymáhať povinnosti, ktoré boli uložené právoplatnými rozhodnutiami vydanými v občianskoprávnom alebo správnom konaní na základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, t. j. jeho pôsobenie sa nevzťahuje na povinnosti, ktoré vznikli priamo zo zákona, alebo z právnych vzťahov medzi spornými stranami (napr. zmluvy). Ak sa teda žaloba dotýka subjektívneho práva, ktoré vzniklo na základe právneho predpisu, ktorý bol v čase vzniku tohto práva platný a účinný, nemožno na vzniknutý občianskoprávny spor o toto subjektívne právo aplikovať ustanovenie § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde (II. ÚS 40/06).

38. Podstatný prvok identity prípadu posudzovaného v konaní sp. zn. II. ÚS 40/06 a konania na krajskom súde, z ktorého vzišiel jeho teraz predbežne prerokovaný návrh, spočíva v tom, že aj v kauze žalobkyne a žalovaných došlo k zmene ich subjektívno-právnej pozície (práv a povinností) na základe právnej skutočnosti, výpovede právneho predchodcu žalobkyne (prenajímateľ) doručenej nájomcom, ktorá v spojení s ďalšími právnymi skutočnosťami (márne uplynutie lehoty podľa § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka a uplynutie lehoty podľa § 710 ods. 3 Občianskeho zákonníka) mala za následok, že 31. augusta 2002 zaniklo subjektívne právo dovtedajších nájomcov užívať sporný byt a súčasne sa plnohodnotne obnovilo subjektívne vlastnícke právo dovtedajšieho prenajímateľa (teda aj v jeho užívacom komponente). K popísanej zmene nedošlo v dôsledku žiadneho právoplatného rozhodnutia akéhokoľvek orgánu verejnej moci, preto niet priestoru pre úvahy o aplikovateľnosti § 41b zákona o ústavnom súde.

39. Z uvedených dôvodov právny názor krajského súdu, podľa ktorého *„ak by napadnutá norma stratila účinnosť, odpadla by prekážka pre výkon súdneho prieskumu platnosti výpovede nielen z hľadiska existencie skutočných dôvodov výpovede ale aj existencie dôvodov absolútnej neplatnosti, ktorej namietanie... sa nepremlčuje“*, ústavný súd hodnotí ako nedôvodný. Chýba mu potrebný právny základ.

40. Podľa judikatúry Spolkového ústavného súdu Spolkovej republiky Nemecko [(ďalej len „spolkový ústavný súd“); v Spolkovej republike Nemecko je konštrukcia oprávnenia všeobecného súdu navrhovať začatie konania o súlade právnych predpisov v zásade identická ako v slovenských podmienkach] rozhodnutie všeobecného súdu o predložení veci spolkovému ústavnému súde musí s dostatočnou jednoznačnosťou umožniť záver, podľa ktorého by predkladajúci súd v podmienkach platnosti právneho predpisu dospel k odlišnému výsledku ako v prípade jeho neplatnosti (rozhodnutie z 25. 6. 1974 v konaní 1 BvL 13, 23, 25/69). Podľa čl. 100 ods. 1 prvej vety Základného zákona Spolkovej republiky Nemecko v spojení s § 80 ods. 2 prvou vetou zákona o spolkovom ústavnom súde musí predkladajúci súd vysvetliť, nakoľko závisí jeho rozhodnutie od platnosti normy, ktorú žiada preskúmať (rozhodnutie zo 17. 12. 2013 v konaní 1 BvL 5/08).

41. Dosiaľ stabilizovanú a uplatňovanú judikatúru ústavného súdu o podstate ústavnej (čl. 144 ods. 2 ústavy) i zákonnej [§ 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde] podmienky pre vznik aktívnej legitímácie všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, ktorá sa zakladala na téze o nutnosti subsumpcie skutkového stavu zisteného v rozhodovacej činnosti všeobecného súdu pod právnu normu, ktorá je podľa názoru všeobecného súdu protiústavná, je tak s ohľadom na okolnosti prejednávanej veci potrebné precizovať v tom smere, že derogačný nález ústavného súdu navrhovaný všeobecným súdom v petite jeho návrhu musí byť spôsobilý viesť k záveru v merite konania pred všeobecným súdom opačnému v porovnaní s rozhodnutím vo veci samej, ktoré by bolo výsledkom aplikácie právnej normy navrhnutej na derogáciu. Inak povedané, všeobecný súd je aktívne legitimovaný len na taký návrh derogačného nálezu, ktorý má potenciál ovplyvniť meritórne rozhodnutie všeobecného súdu. Pri nesplnení uvedenej podmienky sa návrh všeobecného súdu dostáva do pozície akademickej polemiky a rozhodnutie o ňom by nedokázalo naplniť funkčnú podstatu návrhového oprávnenia všeobecného súdu, ktorou je účinná pomoc ústavného súdu všeobecnému súdu prostredníctvom vyriešenia prejudícia ústavno-právnej povahy spadajúceho do výlučnej právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy.

42. Keďže ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrhu navrhovateľa dospel k definitívnemu záveru, podľa ktorého by derogácia § 711 ods. 6 Občianskeho zákonníka nebola spôsobilá viesť k rozhodnutiu vo veci vypratania sporného bytu opačnému v porovnaní s meritórnym rozhodnutím v prostredí zachovávajúcim účinnosť uvedeného právneho predpisu, krajský súd nie je aktívne legitimovaný na podanie návrhu s predloženým petitom. Preto ústavný súd návrh krajského súdu odmietol ako podaný zjavne neoprávnenou osobou podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

43. Ústavný súd neignoruje, že z odôvodnenia návrhu krajského súdu je citeľná naliehavosť potreby vyriešenia otázky súladu napadnutého ustanovenia s normami vyššej právnej sily, a to predovšetkým s ohľadom na silný sociálny aspekt nájomného vzťahu, ktorého materiálnym predmetom je uspokojenie potreby bývania ako dôležitého predpokladu dôstojnej ľudskej existencie. Zjavným je presvedčenie krajského súdu, že ak bude postupovať striktne v intenciách aktuálnej účinnej právnej regulácie, bude

musieť potvrdiť prvostupňový rozsudok okresného súdu o povinnosti vypratať sporný byt, a to napriek tomu, že žalovaní ho v dobrej viere počas trvania nájomného vzťahu od roku 2002 (po dohode o zaplatení dlžného nájomného v splátkach a následnom vyrovnaní dlhu) nepretržite a riadne užívali.

44. Podľa názoru ústavného súdu generálna požiadavka spravodlivosti v rozhodovaní všeobecných súdov sa v konaní, ktorého výsledkom je poskytnutie súdnej ochrany subjektívnemu právu účastníka občiansko-právneho vzťahu, prejavuje okrem iného aj hmotno-právnu požiadavkou, aby výkon tohto subjektívneho práva bol v súlade s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka) a na ňu nadväzujúcim procesno-právnym zákazom poskytnutia právnej ochrany zjavnému zneužitiu práva (čl. 5 základných princípov Civilného sporového poriadku). Aj takto je pre civilné sporové konanie konkretizovaný ústavný príkaz zakotvený v čl. 152 ods. 4 ústavy, podľa ktorého nielen výklad, ale aj uplatňovanie zákonov musí byť v súlade s ústavou. Po nadobudnutí právoplatnosti odmietavého uznesenia ústavného súdu sa preto ako rozhodujúca javí úloha krajského súdu vyhodnotiť všetky skutkové okolnosti ním súdnej veci tak, aby mohol prijať zodpovedný záver o tom, či uplatnenie subjektívneho práva žalobkyne je hodné poskytnutia súdnej ochrany.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. januára 2018